

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ПСИХОЛОГА

Яновська Т. А.

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології*

*Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

У наш час усе більшої популярності набуває такий напрям, як артпедагогіка, що передбачає залучення дітей до різних видів діяльності. Сутність цього напрямку полягає в тому, що він впливає на морально-етичні, естетичні та комунікативно-рефлексивні основи особистості і сприяє формуванню у дитини навичок соціальної поведінки за допомогою мистецтва. Окрім того, артпедагогіка допомагає дітям долати власні психологічні труднощі, відновлювати емоційну рівновагу, перемикається з негативних переживань на позитивні почуття і думки. Одним із найпопулярнішим і цікавим напрямом артпедагогіки є казкотерапія, що дозволяє дорослому працювати з дітьми через казку, є ефективним способом інтегрувати особистість, розвинути розумові та творчі здібності дитини. Використовуючи даний метод, можна розширити свідомість і підсвідомість, а також створити гармонійні відносини із зовнішнім світом і оточенням [1, с. 82].

Різні методи казкотерапії служать в якості інструменту для вивчення глибинних причин поведінки і особистісних реакцій. Широко практикується в психотерапії і застосовується для дітей з самого раннього віку. Казкотерапія відкриває широкі можливості для формування гармонійної особистості, виявлення та виправлення внутрішніх деформацій.

Казкотерапія полягає у створенні «казкової» проблеми і події, що закликає дитину шукати шляхи її вирішення. Дитина з'ясовує причини виникнення проблеми та усвідомлює її наслідки. Даний спосіб не пропонує малюкові готових відповідей, а пропонує самому вирішити ситуацію, виходячи зі свого світовідчуття. Казкотерапія передбачає вдумливу роботу, захоплюючи для дітей. Після розповіді пропонується обговорити і проаналізувати казку. Пропрацювавши суть казки, потрібно прив'язати події оповідання з ідентичними ситуаціями в реальному житті. Для подачі матеріалу підходять і творчі методи:

створення ляльок, малювання, гра з піском, драматичні сценки та ін. Можливості казкотерапії безмежні. Можна не тільки провести паралелі з розповіддю і реальним життям, а й розробити будь які події реакції, різні поведінкові фактори, що призводять до різноманітних наслідків. Це допоможе побачити обставини з різних ракурсів і виявити позитивну суть історії.

Казкотерапія допомагає вирішити такі проблеми:

- неприйняття себе;
- труднощі, пов'язані із спілкуванням;
- страхи і тривоги;
- почуття самотності;
- неконтрольовані спалахи агресії;
- проблеми фізичного розвитку;
- конфлікти з батьками;
- втиснути і підтримати при втраті близької людини або домашнього вихованця.

Казкотерапія для дітей збільшує цінність метафори, яка несе в собі важливі відомості, виражені символічно:

- про найважливіші явища в житті, цінності, моралі, цілеспрямованості і багатство внутрішнього світу;
- про облаштування навколишнього світу і можливі життєві перешкоди і способи їх подолання;
- про дружбу, кохання, стосунки з батьками і однолітками;
- про важливість прощення [3, с. 15].

Одним з ефективних методів казкової терапії виступає авторська Казка, яка розкриває проблему, що має в даний період часу місце в житті дитини. Дитина не повинна зрозуміти, що мова піде про її особисту проблему, але може відчувати подібність ситуації. Для цього можна вибрати героя, стать і вік якого буде відповідати параметрам маленького слухача. Бажано і характер підібрати схожий. Спосіб життя головного персонажа і події авторської казки допомагають малюку помітити подібність зі своїм реальним життям. Герой повинен потрапити в ситуацію, відповідну проблемі дитини і пережити ті ж емоції. Найважливіший момент – пошуки вирішення виниклої проблеми. Даний метод казкотерапії передбачає пошук альтернативних і будь яких виходів з ситуації, які допоможуть дитині подолати власні труднощі. Головний герой авторської казки повинен усвідомити свої помилки і відчувати бажання змінитися на краще, роблячи певні кроки, підказані казкою [2, с. 5].

Казкотерапія для дітей має багатий інструментарій. Певна конкретна казка – це складна композиція, що занурює дитину в казкову атмосферу, яка розвиває свідомість і розширює кругозір. Чарівна

розповідь обов'язково включає повноцінну експозицію, цікаву зав'язку історії, захоплюючий розвиток події, хвилюючу кульмінацію і логічну розв'язку. Зміст оповідання має відштовхуватися від проблеми, яка виникла з причини втрати або будь якої нестачі. Герой вирішує проблему за допомогою чарівних засобів або за допомогою персонажу, що володіє чарівними здібностями. Обов'язкова присутність і взаємодія кількох поколінь. При цьому старше покоління розділяється з молодшим в результаті смерті або трагічних обставин. Зав'язка починається саме з втрати героєм або виникнення заборони на щось. З цього моменту герой починає протидіяти, йдучи з дому в пошуках вирішення проблеми. Події розвиваються в міру пошуків втраченого. Герой стикається з різними випробуваннями і труднощами. Кульмінаційний момент – бій з силою, яка протистоїть герою. Це може бути боротьба з негативним персонажем або проходження випробувань, розгадування загадок. Кульмінація завжди закінчується перемогою головного героя. Історія закінчується поверненням втраченого або придбанням нового. Як правило, основний персонаж піднімається по соціальних сходах [4, с. 71].

Народна казка – це унікальна колективна творчість, яка пов'язує безліч поколінь, прокладаючи стежку між минулим і сьогоденням. Казка, створена народом і заснована на легендах – це відмінний метод казкотерапії для дітей, що піднімає загальнолюдські проблеми. Якщо порівняти з авторською казкою, то народна казка не має конкретного автора. У ній йдеться про труднощі і речі, які є актуальними для всіх вікових груп, часів і поколінь. Авторська казка є вузькою, що має значення лише для конкретного персонажу. Головна мета народної оповіді – навчити мудрості, подати у творчій і близькою дітям формі поняття про мораль, совість, добро і зло. У літературному оповіданні відбивається позиція автора і його особисте ставлення до будь якої проблеми. Народна казка оперує всілякими чарівними прийомами: символи, магічні числа, заборони тощо. У літературному творі можна і не використовувати подібні методи. Народна казка має особливу мову, яка може здаватися дещо застарілою, але відображає народну розмовну мову різних часів. Крім того, відмінною рисою народної оповіді є приказка, зачин і кінець. Літературна історія допускає відсутність одного з елементів. Народна оповідь являє собою відмінний приклад усної творчості. Отже, одна і та ж розповідь може змінюватися, відрізняти деталями та ін., тоді як літературний твір є незмінним.

Одним з найефективніших засобів казкотерапії для дітей є створення дитиною власної казки. Маленький казкар зможе відчути творче хвилювання і радість від процесу створення своєї унікальної чарівної

історії. Це допоможе дитині розкритися, подолати внутрішні табу і висловити своє неповторне «Я». Форма і зображення мають велике значення для дітей. Вони можуть самостійно вибрати картинки або намалювати власноруч свого героя. Створена дитиною казка, буде видрукувана і проілюстрована [5, с. 28–29].

Отже, казка є доступною формою виховання, за допомогою якої діти вчаться адекватно реагувати на будь які життєві ситуації, вчаться відрізнити хороше від поганого. Вона завжди допоможе подолати страхи, невпевненість, підштовхне розвиток фантазії, а з нею – нестандартні рішення і розуміння того, що досягнути всього можливо. Доведено, що казка має позитивний вплив на виховання та розвиток дітей будь якого віку. Одна і та ж казка по різному впливає на кожну дитину, кожен знаходить у ній щось своє, актуальне для нього, співзвучне з його проблемами. Практика показує, що у благополучних, «безпроблемних» дітей терапевтична казка часто не знаходить емоційного відгуку і сприймається просто як цікава історія, не призводить до змін у поведінці. Натомість на інших казка справляє великий корекційний вплив.

Література:

1. Бойчук Ю. Д., Казачінер О. С. Основні педагогічні прийоми, які застосовуються в казкотерапії. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 26. С. 79–85.
2. Гедз Г. І. Казкотерапія. Структура роботи з дітьми. *Психолог дошкільця*. 2018. № 3. С. 4–7.
3. Євтушенко І. В. Використання казок в роботі психолога. К. : Марич, 2011. 96 с.
4. Єнгаличева І. В. Казкотерапія як один із методів корекційно-розвивальної роботи з педагогічно-занедбанними дітьми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 25. С. 70–72.
5. Музичук О. О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів. *Проблеми сучасної психології*. 2012. № 17. С. 22–35.